

Ігор Миколайович ПАТЛАЙ

Ігор Миколайович Патлай народився у м. Охтирка Сумської області 27 червня 1935 року. Батько, мати, дід та навіть прадід були працівниками лісового господарства та агролісомеліорації, залишили після себе тисячі гектарів рукотворних лісів, у тому числі на сипких пересувних пісках так званої "охтирської сахарі". То ж не дивно, що все своє життя Ігор Миколайович присвятив науці про ліс. Закінчивши у 1957 році Українську сільськогосподарську академію, він почав трудовий шлях помічником таксатора Харківської лісовпорядчої експедиції.

З квітня 1958 року починається період його життя, тісно пов'язаний з Красно-Тростянецькою лісовою науково-дослідною станцією. За 14 років роботи там він проходить шлях від молодшого наукового співробітника до директора станції. Дотепер співробітники станції з теплотою і великою повагою згадують Ігоря Миколайовича. Два роки І.М. Патлай працював у Тростянецькому ДЛГ, де його наукові інтереси ділилися між лісівництвом, таксацією, лісовими культурами, плантаційним лісовирощуванням і навіть захистом рослин, а після цього поступово визначились як лісове селекційне насінництво та генетична екологія. Прагнення проникнути у глибинну суть природи дерев вивело його на шлях вивчення генетично обумовленої мінливості лісових порід. Дослідження, виконані Ігорем Миколайовичем у цьому напрямку, та близько

двох сотень праць, написаних ним, служитимуть опорою і зразком ще не одному поколінню лісових генетиків і селекціонерів.

УСГА стала його, так би мовити, "альма-матер" ще двічі: без проходження аспірантури Ігор Миколайович у грудні 1965 року захищає тут кандидатську дисертацію на тему "Вплив географічного походження насіння на ріст та стійкість сосни у культурах північної лівобережної частини УРСР", та у 1984 році, за результатами багаторічних досліджень – докторську дисертацію на тему "Селекційно-екологічні основи насінництва і вирощування високопродуктивних культур сосни звичайної, дуба звичайного та ясеня звичайного у рівнинній частині Української РСР".

З 1973 року Ігор Миколайович Патлай працював старшим науковим співробітником лабораторії селекції УкрНДІЛГА. Поєднання таланту вченого та великої людяності завжди викликало повагу співробітників. У 1983 році його призначають завідувачем сектора, а у 1986 році він стає завідувачем лабораторії селекції, насінництва та інтродукції. Під його керівництвом розроблено лісонасінне районування України, наукові засади сортового насінництва головних лісотвірних порід на еколого-географічних засадах, створено близько 200 га дослідних культур та плантацій. Майже два десятки сортів лісових порід, відібраних під його керівництвом та за його участю, занесено до Державного Реєстру сортів України, ще кілька десятків проходять конкурсне сортовипробування.

Початок діяльності Ігоря Миколайовича на посаді директора УкрНДІЛГА (1985 рік) співпадає зі сплеском демократичних віянь у країні. Період його директорства припав на складні часи. Але, незважаючи на всі труднощі, він з усіх сил намагався зберегти дослідницькі станції, наукові напрямки, а головне – людей.

Ігор Миколайович Патлай – високо ґрунтований науковий працівник, видатний спеціаліст з лісової селекції та насінництва. Під керівництвом та за безпосередньої участі І.М. Патлая закладалися географічні культури перших, других та подальших поколінь, створювалася на більш високому методичному рівні нова мережа географічних та едафічних культур, яка охоплює велику кількість лісових порід та основні типи умов місць росту. Використовуючи методи генетики, селекції, анатомії, фізіології, біохімії, Ігор Миколайович вивчив закономірності генетичної мінливості та обґрунтував напрямки її використання на практиці, визначив вплив різних категорій мінливості на властивості насінневого потомства. Його праці з вивчення та використання природного внутрішньовидового різноманіття лісових деревних порід для підвищення продуктивності та якості лісів, що створюються, відомі та високо оцінені не тільки у нашій країні, але й за її межами. І.М. Патлай неодноразово виступав на міжнародних конференціях, його праці публікувалися за кордоном (в Угорщині, Іспанії, Франції, Туреччині, Фінляндії, Італії).

У дослідженнях Ігоря Миколайовича Патлая з насінництва лісових порід на селекційних засадах розвиваються теоретичні основи популяційного та плантаційного напрямків у насінництві для промислового та захисного лісорозведення. У дослідних культурах і план-

таціях, закладених ним, вивчається більше двох тисяч різних форм, потомств, популяцій, гібридів, сортів.

До піонерних розробок слід віднести дослідження І.М. Патлая зі сортоведення лісових деревних порід. Він був організатором сортовиведення та сортовипробування лісових порід в Україні. Для основних лісовтвірних порід І.М. Патлай організував у лісгоспах первинне сортовипробування, розробив довгострокову програму сортоведення та сортовивчення у республіці, та у співавторстві з П.І. Молотковим – методику сортовипробування лісових порід.

Ще один напрямок, якому приділяв увагу Ігор Миколайович Патлай – інтродукція нових перспективних порід у лісах України. У своїх працях він аналізував перспективи інтродукції деревних порід у масивні та захисні насадження, стан та перспективи розвитку лісової інтродукції. Під керівництвом І.М. Патлая було розроблено довгострокову програму інтродукції лісових порід на території України.

За неоціненний внесок у лісову науку Ігоря Миколайовича Патлая у 1994 році було обрано дійсним членом Лісівничої академії наук України, а в 1995 році – академіком Української академії аграрних наук.

Результати своїх досліджень І.М. Патлай активно пропагував та з успіхом втілював у лісгосподарське виробництво. Він підготував та опублікував 232 наукові праці, у тому числі 14 іноземними мовами.

І.М. Патлай провадив активну роботу з виховання та підготовки спеціалістів. Під його керівництвом було захищено 4 кандидатських дисертації. Спеціалісти, які закінчили аспірантуру, або вчилися у ній під керівництвом Ігоря Миколайовича, працюють науковими

співробітниками, викладачами у вищих навчальних закладах та технікумах, на керівних посадах лісгосподарських підприємств. Ігор Миколайович викладав у різних ВНЗ міста Харкова, був професором кафедри ботаніки Харківського державного педагогічного університету.

Багатогранна діяльність Ігоря Миколайовича відома як в Україні, так і далеко за її межами. Він був членом редколегій 4 лісівничих журналів, головою Експертної ради із сортовипробування лісових деревних порід України, членом спеціалізованої ради при інституті Лісу Академії Наук Білорусі, національним координатором європейської програми за збереження генетичних ресурсів лісових деревних порід (EU-FORGEN).

13 серпня 1999 року життя прекрасної людини, самовідданого вченого, життя, присвячене науці про ліс, пошуку та утвердженню істини у науці, обірвалося. Лісівнича наука зазнала тяжкої втрати. Він пішов від нас передчасно, сповнений творчих планів і сподівань. Ми будемо берегти пам'ять про Ігоря Миколайовича, добру і чуйну людину, колегу і наставника, товариша і друга. Він житиме у ділах і досягненнях учнів, які підхоплять справу його життя. Пам'ятником Ігореві Миколайовичу шумлять ліси по всій Україні.

*О.С. Мізунова, Б.Ф. Остапенко, В.О. Поляков,
І.І. Смольянінов, В.П. Ткач – співробітники
Українського науково-дослідного інституту лісового
господарства та агромеліорації*